

думку, якомога скоріше, оскільки в країні «дорожньо-транспортна» ситуація з кожним днем погіршується і стає катастрофічною. Від реалізації зазначеного європейського досвіду на практиці в Україні виграють, на нашу думку, усі – держава, власники автомобілів, пасажери, пішоходи.

Сподіваюсь, що у подальшому всі автотранспортні засоби, що ввозяться із-за кордону, будуть проходити в Україні «справжню» технічну сертифікацію за європейськими правилами, а не «заочну» і формальну, як це відбувається сьогодні, при цьому виключно високопрофесійними кадрами. В Україні, безумовно, мають бути встановлені у відповідності до вимог директив ЄС кваліфікаційні вимоги та персональна відповідальність суб'єктів проведення обов'язкового технічного огляду транспортних засобів. За випуск в експлуатацію технічно несправних наземних автотранспортних засобів суб'єктами проведення обов'язкового технічного огляду, вбачається, має бути встановлено виключно кримінальну відповідальність. Це посилить, на наш погляд, якість технічної перевірки ТЗ і припинить будь-які прояви корупції в зазначеній сфері.

УДК 67.911.11

Третяков Д., юрист,
Секретаріат Європейського суду з прав людини,
м. Страсбург, Франція

ЄВРОПЕЙСЬКА КОНВЕНЦІЯ З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ

Питання захисту прав та свобод, гарантованих Європейською конвенцією з прав людини, дуже часто виникають саме в контексті кримінально-процесуального права. При чому, зобов'язання держави щодо забезпечення прав людини в кримінальному процесі виникають як стосовно поводження з підозрюваним чи обвинуваченим, так і щодо потерпілої сторони, а іноді навіть щодо третіх осіб.

Стаття 2 Конвенції, що гарантує право на життя, вимагає аби розслідування обставин насильницької чи підозрілої смерті відбувалося швидко і якісно, слідчі дії проводилися вчасно і всі версії належно вивчалися.

Стаття 3, що забороняє катування, гарантує як захист затриманій особі від незаконних методів ведення слідства, так і належне розслідування скарг на погане поводження як з боку представників держави, так і з боку приватних осіб.

Стаття 5 зобов'язує державу обґрунтовувати будь-яке позбавлення волі чи продовження тримання під вартою. А стаття 2 Протоколу 4

вимагає також, щоб обмеження свободи пересування, таке, як підписка про невиїзд, була обґрунтованою та не занадто тривалою.

Стаття 6 гарантує кожному справедливий розгляд судом, який «встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення». Крім того, щодо кримінального процесу, Конвенція також гарантує презумпцію невинуватості. Крім того, кожний обвинувачений має право бути поінформованим про висунуті проти нього обвинувачення; мати достатньо часу і можливостей для підготовки свого захисту; мати можливість захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника; вимагати виклику й допиту свідків; та забезпечуватися перекладачем, в разі неволодіння обвинуваченим мовою процесу.

Стаття 7 гарантує, що ніхто не може бути покараним за те, що не становило злочину на момент вчинення за законом чи за нормами міжнародним правом.

Стаття 8, в свою чергу, гарантує захист від невинуватого втручання у приватне та сімейне життя, житло та кореспонденцію. Тут, вочевидь, виникає питання законності та обґрунтованості негласних слідчих дій чи обшуків.

Стаття Протоколу Першого до Конвенції гарантує у свою чергу повагу до власності, що може накладати на державу зобов'язання розслідувати знищення чи зникнення майна, а також уникати свавільного арешту чи конфіскації майна.

Нарешті, переважна більшість положень Протоколу 7 стосуються прав, що виникають в контексті кримінального процесу, зокрема, це право на оскарження у кримінальних справах (стаття 2), право на відшкодування в разі незаконного засудження (стаття 3) та право не бути притягненим до суду або покараним двічі (стаття 4).

Надати навіть стислий огляд усіх справ, що стосуються кримінального процесу, навіть щодо України, видається проблематичним, тому ватро зосередитися, в якості прикладу, на одному з зазначених вище прав – праві на особисту свободу та недоторканість, що гарантуються статтею 5. Чому саме ця стаття варта такої уваги? Відповідь на це питання наводиться нижче.

Так, у справі «Харченко проти України» (пункти 98-100) Європейський Суд підвів підсумок своїй практиці і навів найбільш типові порушення прав затриманих - в контексті кримінального процесу в Україні, зокрема, тримання під вартою за рішенням прокурора, неврахування у строк тримання під вартою як запобіжного заходу, час ознайомлення з матеріалами кримінальної справи, утримання під вартою без відповідного рішення суду у період після закінчення досудового слідства і початку судового розгляду та рішення судів, прийнятих в період судового розгляду без зазначення строку тримання під вартою. Крім того, Суд зазначив, що національні суди неналежним чином аргументували

продовження тримання під вартою, не завжди відповідали на аргументи особи, що тримається під вартою, а також розглядали клопотання про зміну запобіжного заходу невчасно чи взагалі відмовлялися їх розглядати.

Підсумовані в справі Харченко порушення певною мірою відбувалися через недоліки законодавства, зокрема Кримінально-процесуального кодексу України. Прийнятий у 2012 році новий Кримінальний процесуальний кодекс мав на меті в тому числі усунути законодавчі недоліки та прогалини, на які вказував у своїх рішеннях Європейський Суд. Звичайно, новий Кодекс мав певний час діяти перш ніж його застосування могло стати предметом скарги до Європейського суду з прав людини. І тут, звичайно, можна стверджувати, що питання попереднього ув'язнення, за новим Кодексом, стали першими, що досягли Суду, і він, в свою чергу, міг розглянути дотримання прав, гарантованих статтею 5 Конвенції вже у контексті нового кримінального процесуального законодавства. Першою такою справою стала справа «Чанєв проти України», яка стосувалася скарги заявника на те, що він провів під вартою півтора місяця без жодного рішення суду. Суд нагадав, що практика тримання осіб під вартою без жодного судового рішення протягом періоду після закінчення розслідування та до початку судового розгляду була визнана системною проблемою у справі Харченко, що згадувалася вище. Суд вказав, що справа Чанєва відрізняється тим, що його тримання під вартою відбувалося вже за новим Кодексом, який серед іншого мав усунути недоліки, встановлені у справі Харченка. Проаналізувавши положення нового Кодексу, Суд вказав, що новий Кодекс чітко та точно не врегульовує питання щодо тримання особи під вартою у період після закінчення досудового розслідування та до початку судового розгляду. Суд дійшов висновку, що чинне законодавство дозволяє продовження тримання підозрюваного під вартою без судового рішення протягом періоду тривалістю до двох місяців та що ці положення застосовувалися у справі заявника.

Чи виправив новий Кодекс інші недоліки, встановлені у справі Харченко та інших справах, що стосуються позбавлення волі в контексті кримінального судочинства? Відповідь на це запитання Суд має надати у своїх подальших рішеннях. Принаймні розгляд таких скарг вже ведеться. Зокрема, 2 грудня 2015 року, Урядові України для надання зауважень була скерована справа «Ігнатов проти України» (справа № 40583/15), де одним із запитань було те, чи підняті заявником питання походять із законодавчих прогалин чи інших недоліків національної правової системи і чи складають вони таким чином системну проблему, що суперечить Конвенції.

Сподіваємось, що Суд зможе розглянути це питання найближчим часом.